

september 2023 nr 9

STEMMEN UIT HET VRIJZINNIG CENTRUM DE HOEKSTEEN

VOORBURG - SASSENHEIM/LISSE

Adres: Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg
Telefoon 070 386 34 13

Wijsheden van oude sprookjes

In de oude sprookjes die we als kinderen thuis of op school verteld kregen, zitten diepe wijsheden. Zelfs in de Disney versies van sprookjes zijn die vaak nog te ontdekken. Sprookjes beginnen vaak hun verhaal met een held of heldin die een moeilijke opdracht uit te voeren heeft. Zij of hij heeft problemen te overwinnen. Om wat bekende voorbeelden te noemen: Sneeuwitje wordt belaagd door haar boze stiefmoeder. Doornrosje is vanwege een boze fee in een diepe slaap gevallen. Hans en Grietje zijn in de macht geraakt van een heks. De vijand, of het probleem, moet voorgoed opgelost of verslagen worden. De vijand mag daarbij op heftige wijze omkomen. In sprookjes mag dat best wat gruwelijk beschreven worden. Vroeger was men niet zo bang tere kinderzieltjes te beschadigen.

Het overwinnen van de obstakels en moeilijkheden gaat niet zomaar. Er is meestal een hulp, een boodschapper bij nodig. Indien er sprake is van een manspersoon die een meisje of prinses wil redden of huwen zijn er diverse moeilijke opdrachten uit te voeren. Indien het om een vrouwelijke persoon in gevaar gaat, zoals bij Assepoester, is het meestal een prins die moet optreden. De prins en 'the damsel in distress' trouwen uiteindelijk. Veel klassieke sprookjes eindigen daarna met de zin: "En ze leefden nog lang en gelukkig". Het huwelijk heeft een overlap met het einde van het sprookje. Wat kan er nog mis gaan na het huwelijk? In de echte wereld kan een huwelijk juist het begin zijn van trammelant. Het organiseren ervan kan alleen al de toekomstige echtelieden hoofdbrekens en stress opleveren. Maar daarna, als de sleur van het dagelijkse leven intreedt, is ook niet alles pais en vree.

Het uitgangspunt bij de sprookjes is dat door het overwinnen van de problemen de hoofdpersonen voorgoed veranderd zijn. Het huwelijk symboliseert dan een geestelijk nieuw startpunt dat nooit meer ongedaan kan worden gemaakt. Als het ware: eens getrouwd blijft getrouwd (maar dan met een geestelijke uitleg). De sprookjes lijken hier af te wijken van de realiteit. Om ze te kunnen volgen, moet je zien dat alle personen in het verhaal in feite aspecten van één en dezelfde persoon weergeven! De vijand die overwonnen wordt is iets in jezelf. En inderdaad leef je dan na het overwinnen van bepaalde aspecten van jezelf 'lang en gelukkig'. Tot een nieuw sprookje begint...

Hartelijke groet,
Katrijne Bezemer

In dit nummer

Van het secretariaat	2
In memoriam mw. Thierry	2
In memoriam mw. Raap	2
Lezing Bantoe filosofie	3
Oecumenisch vrouwenwerk	3
Kerkdienst en koor	4
Zeggen	4
Sint Praxedis (Vermeer)	5
Inzicht	5
De Noodkist	6/7
AGENDA	8

HOEKSTEENLEZING

BANTOE FILOSOFIE
de mens in het web van de natuur

Spreker Angela Roothaan

Zondag 1 oktober, 10.30 uur

Van het secretariaat.

Overleden op 2 juni
mw. L.P.H. Thierry

Overleden op 17 juli
mw. K.M. Raap- de Koning

Bloemengroet

De bloemen gingen namens
u in juni naar mw. C.A. Sinjou-
Bourdillon.

In memoriam mw. Thierry

Wij kregen onverwacht het droevige bericht dat op 2 juni mw. L. P.H. Thierry in de leeftijd van 85 jaar is overleden. Loes was een van onze markante leden. Mede door haar langdurige verbondenheid met onze vereniging, gedurende meer dan vijftig jaar, waarvan een aantal jaren als bestuurslid. Zij was dubbellid bij ons en de remonstranten en verdeelde tijd en aandacht tussen beide. Ze was trouw en meelevend en pakte alles aan wat haar hand te doen vond. Ze organiseerde de organisten, hielp bij bijeenkomsten. Zolang dat kon, nam Loes deel aan gesprekskringen en kerkdiensten.

Ook ontvingen alle leden en vrienden lange tijd via haar een verjaardagskaart van de kerk met een eigenhandig door haar geselecteerd gedicht. Na haar verhuizing naar een zorgcentrum hielden we zo goed als mogelijk contact met telefoon en bezoeken. Tijdens de kerkdienst van 18 juni werd aandacht aan haar overlijden besteed. Het koor, waarvan zij ook lang lid was, zong voor haar *Go now in peace*. Ds. Katrijne Bezemer memoreerde hoe Loes een goede vriendin voor velen was, attent en betrokken. Ze las het gedicht *De moerbijtoppen ruisten* van Nicolaas Beets voor. Een van de voorgangers van de remonstranten, ds. Reinhold Philipp, heeft in Den Haag in kleine familiekring met gebed en zegen haar afscheid begeleid. Wij wensen alle nabestaanden veel sterkte toe.

Moge zij nu in het Licht verkeren.
K.B.

In memoriam mw. Raap

Op 17 juli overleed mw. K.M. Raap-de Koning. Klaartje was vele jaren verbonden aan De Hoeksteen. Ook was ze lang lid van de redactiecommissie van *Stemmen*. In de jaren negentig nam ze deel aan de bezoekgroep van De Hoeksteen die contacten met leden en vrienden onderhoudt. Ook was ze in die jaren een enthousiast deelnemer aan de filosofiekringen. Wij wisten dat ze ook zeer actief was voor de vereniging van doven en slechthorenden. Bekend waren de gezellige bezoeken aan haar huis, eerder ook in aanwezigheid van haar man David. Daarbij was Klaartje

een bijzonder leuke gesprekspartner, belangstellend en opgewekt. Ook had ze kennis van een breed terrein van onderwerpen. Met haar speciale interesse in operamuziek wist ze ook de toehoorders te inspireren. Voor deze liefhebberij ondernam ze ook diverse muziekreizen. De laatste jaren bezocht ze het kerkgebouw niet meer, maar onderhield wel contact met diverse vrienden in onze vereniging. Tijdens het afscheid op Ockenburg werd met warme woorden en bijzondere muziek afscheid van haar genomen. Wij wensen haar familie veel sterkte toe bij dit verlies.

Moge zij nu in het Licht verkeren.
K.B.

Ik ben er geheel van overtuigd dat de ziel onvergankelijk is en dat haar werking voortduurt van eeuwigheid tot eeuwigheid. Zoals de zon die voor onze aardse ogen 's avonds schijnt onder te gaan, maar in werkelijkheid nooit ondergaat en onafgebroken voortgaat zijn licht te verspreiden.

Johann Wolfgang von Goethe

HOEKSTEENLEZING

BANTOE FILOSOFIE

DE MENS IN HET WEB VAN DE NATUUR

Spreker Angela Roothaan
Zondag 1 oktober, 10.30 uur
Entree: €8,00; Hoeksteenleden en vrienden € 6,00; incl. koffie/thee

“Niets beweegt in dit krachtenheerl al zonder dat heel de rest bewogen wordt of kan worden. De krachtenwereld is als een spinnenweb waarvan je geen enkel draadje kan doen trillen zonder dat het hele weefsel meetrilt.”

Placide Tempels

Dit citaat komt uit het boek *Bantoe Filosofie* van de Belgische missionaris Placide Tempels. Tijdens zijn werk in Congo, in de jaren '30 en '40 van de vorige eeuw, raakte hij onder de indruk van de wereldopvatting van de Congolezen. Hij kwam tot het inzicht dat Europeanen die in Congo kwamen werken, eerst zouden moeten begrijpen dat de mensen daar een eigen filosofie hadden, anders dan de Europese. Hij trachtte die filosofie systematisch op te schrijven, en kwam zo tot zijn filosofie van de levenskracht. Volgens deze filosofie zijn mensen niet meer noch minder dan knooppunten in een netwerk

van levenskrachten. Deze opvatting vormt de basis van de ethiek, de psychologie, en het rechtssysteem van de Bantoe. Alle gaan zij uit van de verbondenheid van alle krachten in de natuur.

In onze tijd van klimaatcrisis zoeken velen naar een ander begrip van de verhouding van mensen tot hun levensmilieu, en vragen zich af of er alternatieven zijn voor onze economie die de aarde uitput. Tempels, die kritisch was op het op industrialisatie en modernisatie gerichte koloniale systeem waarin hij werkte, zag een alternatief in het andersoortige begrip van de wereld dat de Bantoes hadden. Volgens Tempels had hun filosofie van levenskracht meer aandacht voor onze verbondenheid met alle levende wezens en voor de existentiële vragen van de eindigheid van ons leven. Die filosofie bleek uit hoe zij hun gemeenschappelijke leven inrichtten en hoe zij met de natuurkrachten omgingen. Teruggaan naar de inhoud van deze Bantoe filosofie uit een nabij verleden kan ons opnieuw laten nadenken over onze levenskracht en het behoud daarvan.

Angela Roothaan, werkzaam aan de Vrije Universiteit Amsterdam, maakte een nieuwe hertaling, in hedendaags Nederlands, van het belangwekkende boek *Bantoe Filosofie* (Placide Tempels, 1945). Zij specialiseert zich in Afrikaanse en Interculturele filosofie, en richt zich daarbij vooral op de relatie mens en natuur.

Een paar bestuursleden hadden een vakantiebaantje!

foto's Iet Vallenduuk

Oecumenisch vrouwenwerk

De eerste bijeenkomst van Vrouw en Geloof is op derde woensdag in september. Deze bijeenkomst staat in het teken van de start van het seizoen over het gekozen thema grenzen. Daarnaast is er aandacht voor de bestaande kringen en de mogelijkheden om hier aan deel te nemen.

De startbijeenkomst vindt plaats in de Dorpskerk in Leidschendam op 20 september, aanvang 10.00 uur.

Voor meer informatie evkouwen-vrijn@kpnmail.nl

U bent van harte welkom.

Kerkdienst en koor

Zondag 24 september 10.30 uur kerkdienst
(opening van het seizoen)
Voorganger ds. Katrijne Bezemer
Organist Albert van der Haven
Streaming dienst Debbie Corbeels
M.m.v. Het Hoeksteenkoor o.l.v. Frits Muusse

Het koor zal in deze dienst zingen:

Rejoice	J. Martin
Frieden	G. Fischer
Herr, deine Güte reicht so weit	A. Grell

Collecten:

1e collecte voor de instandhouding eigen geloofsgemeenschap
2e collecte voor het Leger des Heils
Denk u ook aan het bloemenbusje?

Na afloop van de kerkdienst wordt u een lunch aangeboden door het bestuur.

Graag aanmelden bij de secretaris Jan Jager email: jagerjjan@gmail.com of per telefoon 0620 617 539 als u hieraan wilt deelnemen.

Een fraaie collectebus

Zeggen

Wat ik geleerd heb van ds. Wuis-ter: *Soms praten wij op verstandige wijze over dingen waar we geen verstand van hebben.* Dat is dan aan te voelen. De kern, daar waar het eigenlijk om draait, is niet onder woorden gebracht, is niet verwoord. Men praat wel, maar men **zegt** niks. Het heeft je niets te **zeggen**. Je kunt er gezamenlijk eindeloos over discussiëren, maar dan ben je bezig een luchtkasteel, een toren van Babel te bouwen. De één vindt dit, de ander dat. Met je eigen mening sla je elkaar dan om de oren.

Eén van de opdrachten in de Bijbel is: te onderscheiden waar het op aan komt.

Wat wij nodig hebben is: elkaar vertellen waar het voor jezelf op aankomt en luisteren naar elkaar en leren van elkaar. Aan elkaar vertellen wat je voor moois hebt gevonden of ervaren.

Dus getuigen, niet overtuigen, een ander tot zijn recht doen komen door te luisteren. Dan is het onder woorden gebracht, dan heeft het je iets te **zeggen**. Je voelt de warmte in de woorden. Je voelt je weer thuis. Al die vonken samen vormen een vuur. Dan is alles gezegd.

Waarom dat **zeggen**? Ex. 20:1 staat: Toen sprak God al deze woorden, **zeggende**----

De nuchtere mens heeft dat **zeggende** in 'zijn grote eigen wijsheid' weggelaten. Allemaal overbodig! Toch is de oude formulering ook

veelzeggend. God heeft iets te **zeggen** als Hij spreekt. En wij zijn de enige creaties op aarde die een body hebben en zijn opdrachten waar kunnen maken. God heeft ons nodig. Wij zijn zijn handen en voeten.

Daarom zegt Maria in Het Nieuwe Testament tegen de bedienden bij een bruiloft: 'Wat Hij ook **zegt**, doe dat.' Wij zijn de bedienden, de dienenden bij de 'Grote Bruiloft'. Wij maken de komende 'Grote Bruiloft' tussen hemel en aarde mogelijk, omdat Hij het **zegt**.

Marijke van Proosdij

Sint Praxedis, 1655, Nat. Museum of Western art, Tokyo (on loan)

Sint Praxedis (Vermeer)

U herinnert zich nog wel het interessante stuk waarmee Katrijne Bezemer het Aprilnummer van Stemmen opende: over de Romeinse zusjes Praxedis en Pudenciana die vanwege hun gastvrije ontvangsten van Petrus en hun verzorging van christelijke martelaren door de eeuwen heen in groot aanzien stonden getuige RK-kerken in Rome (9e eeuw) en New York (20e eeuw).

Katrijne kwam hiertoe na het zien van het schilderij van Johannes Vermeer met die naam op de Vermeer-tentoonstelling, afgelopen voorjaar in Amsterdam. Ze kende het nog niet, schrijft ze, waar ze niet alleen in stond: dit schilderij komt in vrijwel geen enkel Vermeerboek voor.

Om nu althans in onze kring aan dat lot een eind te maken, treft u hierbij een afbeelding ervan aan.

Ton Spruijt

Inzicht

In de komedie van het leven
Speel ik vol goede moed mee

Ga vaak met open ogen dromen
Maar ontwaak als de dingen
Om mij heen dat vragen

Door het ontluiken van de natuur
In de lente besef ik opnieuw
De schoonheid van het aardse leven
Ondanks alles wat onduelbaar lijkt

Het is een opgave om gade te slaan
En je niet door de verleiding
Te laten dragen

En als ik mijn hoofd stoot
Aan de muur van de werkelijkheid
Met haar wifi, TV en smartphones
Vlucht ik in de gevoelswereld
Van een dichter die
Met zijn verbeeldingskracht
Het leven lichter en luchtiger
Kan maken

Dan biedt het schrijven over
Alles wat goed gaat in de wereld
Een welkome uitweg

Mechthild Bulir

De Noodkist

In de Sint Servaas-basiliek te Maastricht is een prachtige reliekschrijn te bewonderen met een wel heel bijzondere naam: de Noodkist. Een naam die de nieuwsgierigheid opwekt. Want een kist met zo'n naam doet denken aan de aanbevelingen van de overheid om bepaalde noodzakelijkheden om te kunnen overleven altijd in huis te hebben, om voorbereid te zijn op tijden van nood. Dit was ten tijde van de koude oorlog.

De Noodkist met een hoofdletter bleek bij nader onderzoek de populaire benaming te zijn van een grote reliekschrijn, met overblijfselen van St. Servaas, die in tijden van crises in processie langs de kapellen en kerken van de stad werd gedragen, wat iedereen met een katholieke opvoeding natuurlijk wel weet. In die van mij was daar een hiaat dat om invulling vroeg.

In de periode van ca 1140 – 1170 kende Maastricht – en de hele driehoek tussen Maastricht, Keulen en Aken – grote bloei. Er werden prachtige kunstwerken gemaakt in deze streek. Veel kerken en kloosters lieten indrukwekkende reliekschrijnen maken en ook het kapittel van St. Servaas gaf samen met andere hoogwaardigheidsbekleders opdracht om een nieuwe schitterende schrijn te laten maken voor de kerk om patroonheilige St. Servaas te eren.

De kist is van eikenhout, met verguld koper bekleed, rijkelijk versierd met halfedelstenen en vele reliëfs die beelden van de apocalyps laten zien, bv Christus, gezeten tussen de 12 apostelen, die het laatste oordeel uitspreekt en de mensen die worden geoordeeld. Behalve gebeente van St. Servaas bevat de schrijn ook resten van andere bisschoppen.

In de late Middeleeuwen was de Servaas-devotie groot, er kwamen jaarlijks duizenden pelgrims naar de stad. In 1409 werd voor het eerst melding gemaakt dat de schrijn, samen met andere heilige beelden en pendanten, tijdens een moeilijke tijd in processie door de stad werd gevoerd. Na de reformatie nam het aantal pelgrims sterk af. Er kwamen tijden dat processies waren verboden. In oorlogstijden moest de Noodkist soms ergens anders in veiligheid worden gebracht.

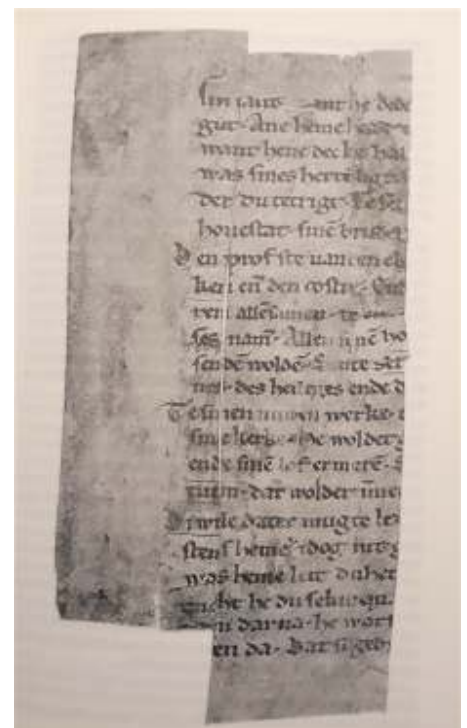
Pas in de tweede helft van de 19e eeuw kwam er weer aandacht voor de kerkschat doordat er veel over werd gepubliceerd. Vaderlandse geschiedenis en al wat daar bij hoort werd weer een belangrijk onderwerp. De architect Cuypers heeft bijgedragen aan restauraties, hij bedacht een 'historiserende constellatie' voor de Noodkist waardoor er ook weer meer pelgrims naar de basiliek trokken. De kist heeft op diverse plekken in de kerk gestaan, lang in de crypte, maar heeft nu een plek gevonden in het noordertransept. Zijn betekenis is in het verleden groot geweest, maar ook nu is er soms de behoefte om in tijden van nood in processie door de stad te gaan met de reliekschrijn. In 1991 was dat aan het begin van de Golfoorlog. Ook tijdens de coronaperiode wilden velen bij de Noodkist bidden. Maar er werd geen toestemming gegeven om door de stad te gaan, zodat werd besloten om de kist een plaats te geven in een grotere ruimte, toegankelijk voor iedereen. Eens per jaar, rond de feestdag van Sint Servaas

de Noodkist in de St. Servaas-basiliek

St. Servaas in de basiliek

gedeelte van het manuscript van Van Veldeke

op 13 mei, wordt de schrijn meege dragen in de Grote Processie.

Heinric van Veldeke, belangrijk dichter van o.a. veel blijde ridderlyriek, schreef ook de hagiografie *Sente Servas* in de twaalfde eeuw en wel in de volkstaal, voor die tijd heel bijzonder. Servaas overleed naar men zegt in 384. Van voor de 12e eeuw zijn slechts geschreven fragmenten over zijn leven bewaard gebleven, maar Van Veldeke heeft van de wetenswaardigheden die er waren een prachtig werk gemaakt. De enige volledige overgebleven tekst van *Sente Servas* van Van Veldeke dateert wel uit 1470, dus een paar honderd jaren later.

Het verhaal volgens Van Veldeke gaat in heel grote lijnen als volgt: Servaas, een jonge Armeniër, zou familie van Jezus zijn. Hij kreeg op bedevaart in Jeruzalem zijn roeping. Die luidde dat hij naar Tongeren moest gaan om daar de kerk te dienen, want daar zaten ze zonder bisschop en dat ging niet goed. Servaas kwam ter plekke aan en in een mis sprak hij geheel onverwacht naast zijn eigen Grieks alle talen die men in Tongeren sprak. Het volk was ervan overtuigd dat deze man hun redding zou worden. Hij werd bisschop. Hij genas zieken, zorgde voor de armen en kreeg veel invloed. Dit was niet naar de zin van de duivel, met veel pesterijen joeg hij Servaas de stad uit, naar Maastricht. Hij leefde daar verder als kluizenaar.

Toen kwam Attila de Hun met zijn leger angstwekkend dichterbij (een grote sprong in de geschiedenis). Men kreeg het benauwd, want in Tongeren was men ervan overtuigd dat de stad bovenaan de lijst stond om te worden ingenomen. Servaas hield nog van de stad en ging op bedevaart naar Rome om genade af te smeken. Petrus was overtuigd van zijn goede wil en gaf hem een zilveren sleutel die de macht van Christus symboliseerde. Veel goede werken verrichtende keerde hij terug naar Limburg, de parochianen werden bekeerd en Tongeren was gered. Hij deed nog vele wonderen, ook na zijn dood.

Servaas zou nog één keer in Maastricht de mis opdragen. Hij preekte drie uur lang 's middags zeer meeslepend over God. Daarna gaf hij de geest. En boven Maastricht scheen urenlang een stralend hemels licht.

Gerty Hornman

Het schip

Er kwam een schip gevaren;
het kwam van Lobith terug,
met grint en rivierzand geladen.
Het richtte zijn boeg naar de brug.

De scheepsbel was helder te horen,
de brugwachter kwam al in zicht;
een halfuurslag viel van de toren.
Het schip voer door schaduw en licht.

Met boegbeeld en naam kwam het nader,
de ophaalbrug ging omhoog;
een deining liep door het water
dat tegen de schoeiing bewoog.

Er stond een kind op de kade
-ik was het, ik was nog klein-
het had niets meer nodig op aarde
om volkomen gelukkig te zijn.

Ida Gerhardt

Heinric van Veldeke

de maagschap van Anna, Servaas en zijn ouders, hijzelf heel klein links onderaan

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Indien onbestelbaar: Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg

AGENDA

SEPTEMBER

- zo 17 10.00 u Oecumenische Parkdienst, Park Rusthoff,
Sassenheim
- zo 24 10.30 u Kerkdienst, ds. K. Bezemer, opening van het
nieuwe seizoen, m.m.v. het Hoeksteenkoor
o.l.v. Frits Muusse, aansluitend lunch

OKTOBER

- zo 1 10.30 u Hoeksteenlezing **Bantoe filosofie - de mens in het
web van de natuur**, spreker Angela Roothaan

Datum inleveren kopij

Wilt u de kopij voor het oktobernummer a.u.b. uiterlijk 12 september insturen naar stemmen@kpnmail.nl of naar Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg

Colofon

Voorganger:
Ds. K. Bezemer,
Floris Versterlaan 23
2343 RV Oegstgeest
Tel.: 071 532 04 38
kbezemer@iroka.nl

Voorzitter:
Mw. mr. drs. F.J.R. de Boer
Tel: 070 386 95 04
fjr.deboer@hetnet.nl

Secretariaat:
J.J. Jager
Tel.: 070 369 11 43
jagerjjan@gmail.com

Penningmeester
G. Vallenduuk-Visser
Tel: 0252 213 998
penningmeesterhoeksteen@gmail.com

Zaalverhuur
G. Vallenduuk-Visser
Tel: 0252 213 998
ivallenduuk@gmail.com

**Contactpersonen
ziekenhuisopnamen:**
Ds. K. Bezemer

Livestreaming
D. Corbeels - van Proosdij

Redactie Stemmen:
G. Hornman-Oldenbeuving
M. van Proosdij-v.d. Beukel
W. H. Kraan
C. J. Jol

Eindredactie:
A.G. Spruijt
Tel.: 070 347 28 07
agspruijt@gmail.com

Bankrekeningnummer:
NL 93 INGB 0000 137735
Vereniging van Vrijzinnig Gods-
dienstigen te Voorburg

Maandblad Stemmen:
Op aanvraag via het secretariaat

Redactieadres:
stemmen@kpnmail.nl
Rozenboomlaan 119
2274 HK Voorburg

Website
www.vrijzinnigcentrumdehoeksteen.nl